

Catalunya: el malalt imaginari

Durant la Cimera de la Terra del 1992, el conseller de Medi Ambient, Albert Vilalta, reunia en un sopar a Rio de Janeiro tots els catalans representants d'entitats i periodistes presents destacats a la capital carioca per cobrir l'esdeveniment. No es va cantar "Dolça Catalunya" perquè els assistents estaven carregant les piles, prenent una cura d'humilitat. Val a dir que el representant de la Generalitat de Catalunya semblava més aviat el representant d'una *ongi*, nom brasiler per identificar una associació cívica, que no pas el representant del govern d'un país; l'aleshores ministre d'Obres Públiques espanyol, un home de la Rioja, no donava cap mena de joc als representants de les comunitats autònomes.

De retorn a casa, el conseller Vilalta va convocar el grup de "catalans de Rio". L'impacte mediàtic de l'esdeveniment convertia la delegació diplomàtica i informativa en protagonistes d'un esdeveniment històric. En la segona reunió, que si no recordo malament fou la penúltima, es va decidir promoure un ampli debat sobre la insostenibilitat de Catalunya. Heu llegit bé. Es tractava d'explicar -amb el suport de la Generalitat- què calia canviar per redreçar ecològicament la societat catalana mitjançant un debat que hauria d'inaugurar la democràcia ambiental, una democràcia que encara no existeix, però que haurà de néixer si volem una societat sostenible o amb futur.

A finals del 1992 hi havia una certa sensació que hi havia un mateix dictamen mèdic compartit i una diferència respecte a la medicació que el malalt necessitava. En realitat, el temps ho va demostrar, és possible que en el debat ambiental estiguem parlant de diferents malalts, diferents medicacions, preventives i de xoc, i d'urgències d'aplicació

de remeis ben diferents. La diferència és gran i, per tant, el debat en el conflicte ambiental comparteix únicament camp de joc, que ja és molt, però probablement no hi ha ni les mateixes normes o, el que és pitjor, els jugadors estan prac-

**Compartim
síntomes, però
també hem de
compartir
termòmetres
i tècniques
analítiques que
ens resolguin
dubtes i un
llenguatge
comprensible:
el dels indicadors.**

ticant diferents esports. Alguns estan obsessionats a fer gols a la porteria, pròpia o contrària (el debat contra l'energia edílica, per exemple) i l'administració es queixa que el relleu continu d'activistes i focs impedeix acords de llarga durada. De fet, l'anunciada conspiració civil socioecològica encara és a les beceroles.

Mentre els uns parlen del col·lapse dels residus, els altres intenten trobar solucions tecnològiques que n'exclouen el rovell de l'ou: la seva reducció. Mentre els uns promouen una nova cultura de l'aigua, els altres parlen de transvasaments. Mentre els uns alerten del can-

vi climàtic, els altres parlen de més carreteres, d'impedir el desenvolupament de l'energia edílica o es queixen de la pujada dels preus de la benzina. Mentre els uns somnien de protegir illes de natura, els altres parlen de la custòdia del territori, en primer lloc del propi, en segon del que és de tots (llits fluvials, litoral i fons marins, camins ramaders de muntanya, senders i camins en general, espais protegits, terrenys públics comuns, militars...) i en tercer del paisatge global, assignatura pendent.

Debat pendent. Definitivament, el grup de "catalans de Rio", un grup representatiu de quasi mig centenar de persones, va nomenar un grup per ordenar la proposta d'impulsar un debat sobre la sostenibilitat de Catalunya, en el qual es va excloure en primer lloc el promotor de la idea. Tot plegat va quedar en un no-res. O més aviat en un nou estudi del malalt. Quan es va presentar, el 10 d'octubre del 1994, no hi van assistir ni els mateixos metges autors de l'estudi. És possible que el país necessités aquest estudi, però la intenció inicial de promoure un debat va quedar finalment postergada i l'ocasió perduda seguirà pesant. Els anestesistes havien complert la seva feina.

Quedava la cita bibliogràfica, del document "Objectius de les polítiques del medi ambient per a una Catalunya sostenible", però van fer falta alguns anys més per dur a terme el primer estudi de la petjada ecològica de Catalunya, una manera de mesurar l'impacte ecològic de regions o ciutats que comporta l'anàlisi de la capacitat de càrrega. És a dir, per viure com vivim els catalans, Anna Prat i Noguer va determinar l'any 1998 que la superfície real que fem servir és de 150.000 km² (el dèficit equival a una àrea de 4,4 vegades l'extensió de Cata-

lunya, que no arriba a 30.000 km², una expressió de la injustícia ecològica planetària). Paral·lelament, el Departament de Medi Ambient, el febrer del 1999, va fer públic l'“Informe sobre l'estat del medi ambient a Catalunya”, que lamentablement no ha generat cap debat.

Els lectors d'articles com aquest han sentit parlar del desenvolupament sostenible en les diferents modalitats: creixement pur i dur, sostenible, creixement sostingut, desenvolupament sostingut, sustentable... El que fins ara no s'ha estudiat és, però, per què el malalt té càncer i no un refredat. Compartim símptomes, però el que cal és compartir termòmetres i tècniques analítiques que ens resolguin dubtes. També cal compartir un llenguatge comprensible: el dels indicadors, si l'ampolla és mig plena o mig buida, però, sobretot, què hi ha a dins i quina és la tendència que s'hi observa.

Així, la discussió no pot ser, per exemple, si el Mediterrani és mort o viu. Ni una llista de depuradores per demostrar que s'han fet moltes coses, ni confondre la gent amb el conjunt d'indicadors que són necessaris per aconseguir una bandera blava per a la platja del meu poble. Els indicadors han de tenir en compte les millores però també han de constatar si la qualitat mitjana de l'aigua i de la plataforma continental ha empitjorat o ha millorat. Si no s'encén el pilot d'alarma, un indicador no serveix de res. Si el llindar d'alarma és massa alt, com s'ha reconegut per exemple en els nivells d'ozó troposfèric, l'indicador no indica, sinó que distreu o confia. És el paper de l'anestèsista: apagar focs i fer-nos confiats. Estem en bones mans, la nostra carn, a diferència de la de fora, és la millor, atès que és de vedella tendra, en què encara no es pot detectar, únicament perquè no s'ha desenvolupat, la presència dels famosos *prions*.

El mercat continental no exclou l'acció regional, malgrat la manca de sobirania. Aquest és el cas dels ingredients pels pinsos. Després d'una campanya

verda amb el nom “Hem begut oli!”, la Junta de Residus va posar d'acord els recicladors d'olis domèstics i del sector de la restauració. L'objectiu era que no es destinessin els olis usats, recollits i reciclats a l'alimentació del bestiar, perquè són tòxics. Així es donava suport a la demanda ecologista, prèvia a la crisi de les dioxines a Bèlgica (olis industrials contaminats destinats a ser incorporats als pinsos de les gallines), però la Generalitat no té potestat per a impedir que s'utilitzin olis usats procedents d'altres països que arriben al nostre no com a residu sinó com a ingredient.

I l'espai regional tampoc no anul·la un

ambiental del qual viuen un munt de professionals sense ànima ni compromís social.

Un compromís compartit. La salvaguarda del territori no ens ha de fer oblidar que Catalunya és un país industrial, on s'ha de produir sense contaminar, reduint els residus, la importació de matèries, impulsant l'eficiència energètica i la qualitat del producte durable. La producció neta és una oportunitat d'excel·lència en el producte, del bressol a la sepultura, i per caminar cap a una societat de serveis on la fidelitat del client s'arrela en diferents dimensions: el consum de productes locals i de proximitat, la redefinició de la despesa de la cistella familiar cap a un consum responsable de béns i serveis, i el foment de l'estalvi.

De tot plegat, n'ha de parlar l'Agenda XXI de Catalunya, un document que el conseller Felip Puig s'ha compromès a tenir redactat abans de l'any 2002, anticipant-se al termini de la crida de l'ONU que tots els països la tinguin redactada abans de la celebració de Rio+10. Un Consell consultiu creat està pendent de rebre el primer esborrany i la guia de com es promourà un debat més obert i dinàmic.

Si fa dos anys el Parlament de Catalunya va aprovar per unanimitat i a proposta d'Els Verds una declaració de “Principis sobre drets humans i medi ambient”, ara Catalunya pot tenir la possibilitat de practicar la democràcia ambiental, el dret a saber, el dret a participar i el dret a corresponsabilitzar-se, en aquest cas, redactant la mateixa Agenda XXI de compromisos, que invita el conjunt de la població i les institucions a tenir la pròpia agenda de compromisos. Si més no, sempre quedarà el dret a reclamar, si considerem que un entorn sa és un dret fonamental de la persona i no un dret ni tan sols essencial, com diu la Constitució espanyola.

espai local. A l'inici de l'era *infolítica*, cada espai ha de fer el propi cinturó de seguretat. Les agendes XXI locals i comarcals podrien ser magnífics instruments, tant per promoure ocupació com per conèixer el medi i impulsar el compromís individual en associació o xarxa (vigilants, antenes, promotors d'iniciatives amb un perfil molt precís). Tot plegat per posar l'èmfasi en les propostes i no en les diferències o en les queixes. L'ecologisme, acusat de portar sempre males notícies, pot aparèixer a la banda de les bones, de les oportunitats socials i globals enfront del negociat

Jordi Bigues

Periodista i ecologista

Portaveu de Democràcia Ambiental